

Kaliningrad – Venäjän erityistalousalue saarekkeena laajennessa EU:ssa

Elna Pelto
Pan-Eurooppa Instituutti
Turun Kauppakorkeakoulu
10.3.2005

Yleistä Kaliningradin alueesta (1)

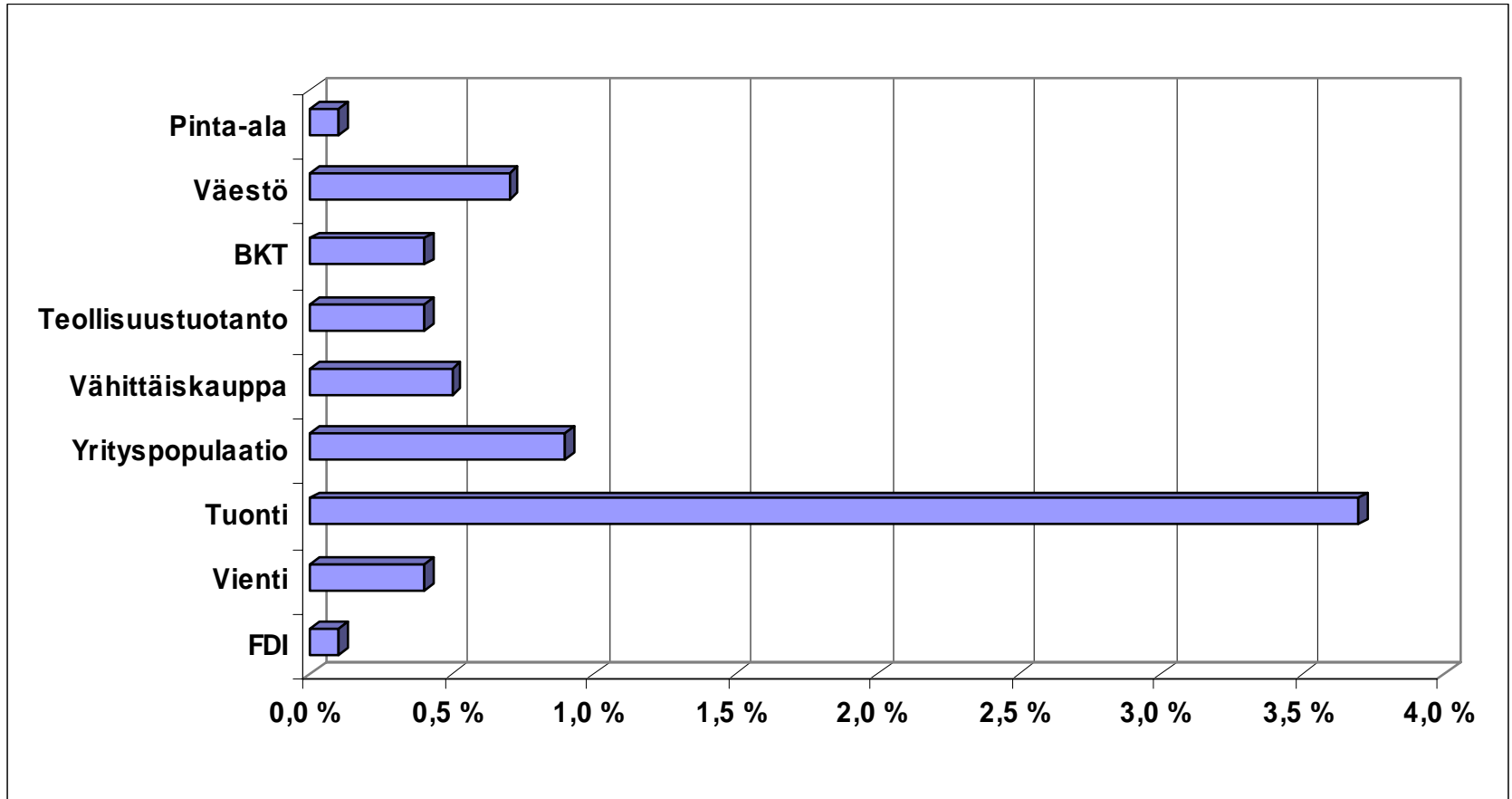
- Ennen vuotta 1945 osa Saksan Itä-Preussia
- Toisen maailmansodan jälkeen liitettiin Neuvostoliittoon
- Alue toimi laivastotukikohtana ja oli suljettu ulkomaalaisilta vuoteen 1990
- Neuvostoliiton hajottua alue jäi irralliseksi saarekkeeksi ilman maarajaa emä-Venäjän kanssa
- EU:n laajennuttua 2004 alue on nyt kokonaan EU:n ympäröimä

Yleistä Kaliningradin alueesta (2)

Pinta-ala:	15 100 km ²
Asukasluku:	940 000
Kaupunkiväestön osuus:	77 %
Suurimmat kaupungit:	Kaliningrad (418 200), Sovetsk (43 700), Tshernjahovsk (43 700), Baltijsk (31 800), Gusev (27 700)
Alueellinen BKT 2003:	51,1 mrd ruplaa (n. 1,37 mrd €)
Työttömyys 2003:	9,1 % (ILO standardein mitattuna)
Teollisuuden alat:	Elintarviketeollisuus (kalateollisuus), polttoaineteollisuus, konepaja- ja metalliteollisuus, metsäteollisuus
Luonnonvarat:	90 % maailman meripihkaesiintymistä, lisäksi öljyä, ruskohiiltä, turvetta, vuorisuoloa ja kivennäisvesivaroja

Kaliningradin alue Venäjän taloudessa

Lähde: Goskomstat

Kaliningradin erityistalousalue

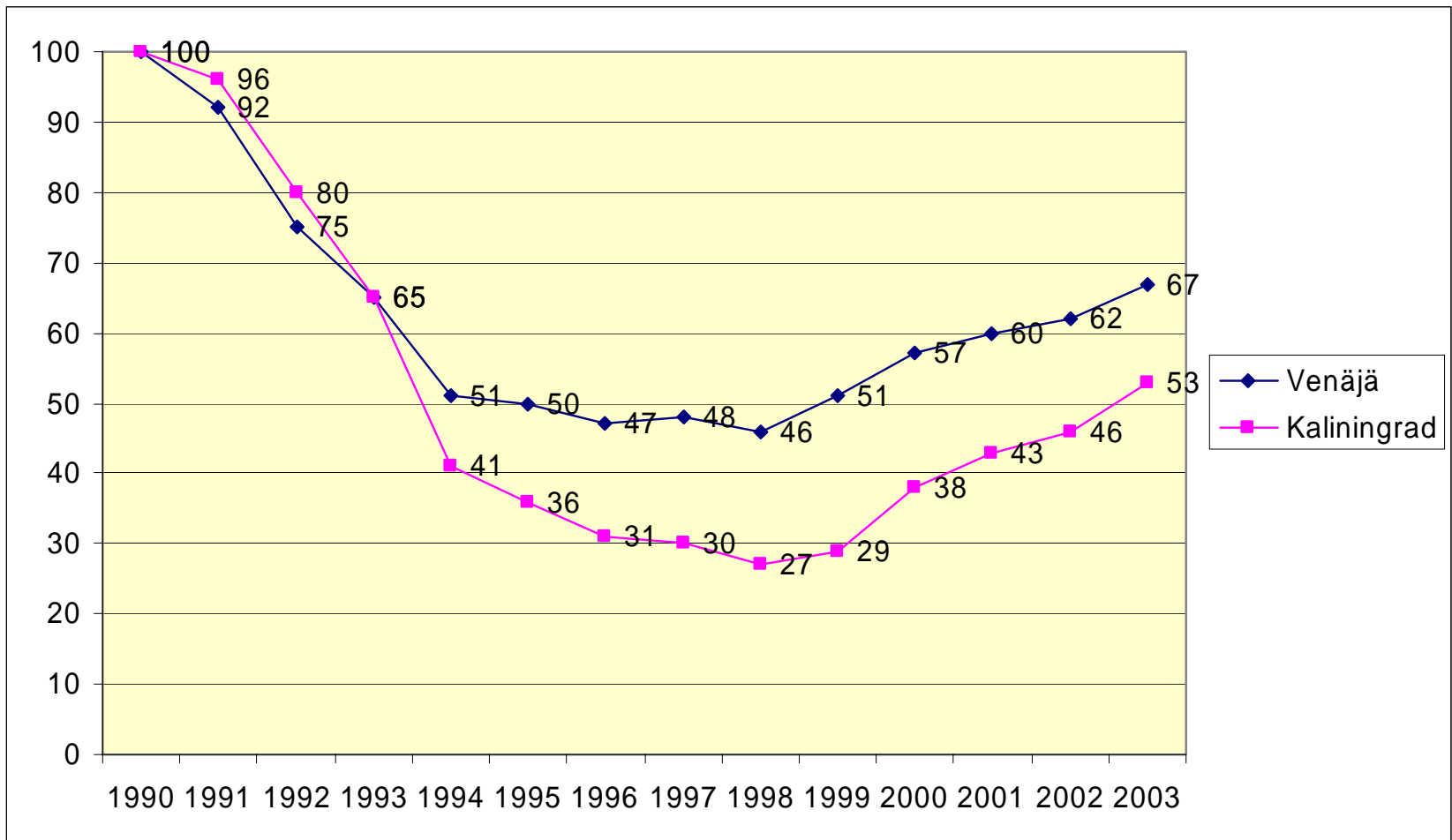
- Vuonna 1996 laki Kaliningradin erityistalousalueesta (Special Economic Zone)
- Laki korvasi aiemman asetuksen Jantarin Vapaakauppavyöhykkeestä (Free Economic Zone)
- Aluksi tarkoitus oli turvata edullisten tuontielintarvikkeiden saatavuus
- Myöhemmin tavoitteena on ollut alueen talouden elvyttäminen ulkomaankaupan ja ulkomaisten investointien avulla
- Tavoitteiden saavuttaminen ollut heikkoa!
- Valmisteilla uusi erityistalousaluetta koskeva laki

Kaliningradin erityistalousalueen erityispiirteet:

- Erityistalousalueelle tuodut tuotteet on vapautettu tuontitulleista (paitsi 0,15 prosentin tulliselvitysmaksusta) ja -veroista
- Erityistalousalueella tuotetut tuotteet, jotka viedään talousalueen ulkopuolelle on vapautettu vientitulleista
  - tuotteet katsotaan erityistalousalueella tuotetuiksi jos arvolisäys on vähintään 30 % ja elektroniikkatuotteiden osalta vähintään 15 %
- Erityistalousalueella tuotetut tuotteet, jotka viedään muun Venäjän tullialueelle tai tulliliiton (Valko-Venäjä) alueelle on vapautettu tuontimaksuista, eikä niiden tuontia Venäjälle rajoiteta kiintiöin
- Taloudellisen toiminnan yksinkertaistettu rekisteröintimenettely aluehallinnossa
- Alueelle investoiville yrityksille myönnetään veroetuja Venäjän federaation ja Kaliningradin verolakien mukaan
- Tavaroiden tai palvelujen viennillä ansaitut vientitulot on vapautettu ulkomaisen valuutan pakkovaihdosta
- Suunnitteilla oleva uusi laki poistaisi tulliedut 10 vuoden kuluessa ja tarjoaisi merkittäviä veroetuja ainoastaan suurille ulkomaisille suorille investoinneille

Venäjän ja Kaliningradin alueen teollisuustuotannon kehitys 1990-2003 (1990=100)

Lähde: Goskomstat 2004, Kaliningrad oblkostat 2004

Teollisuustuotannon vuosimuutos

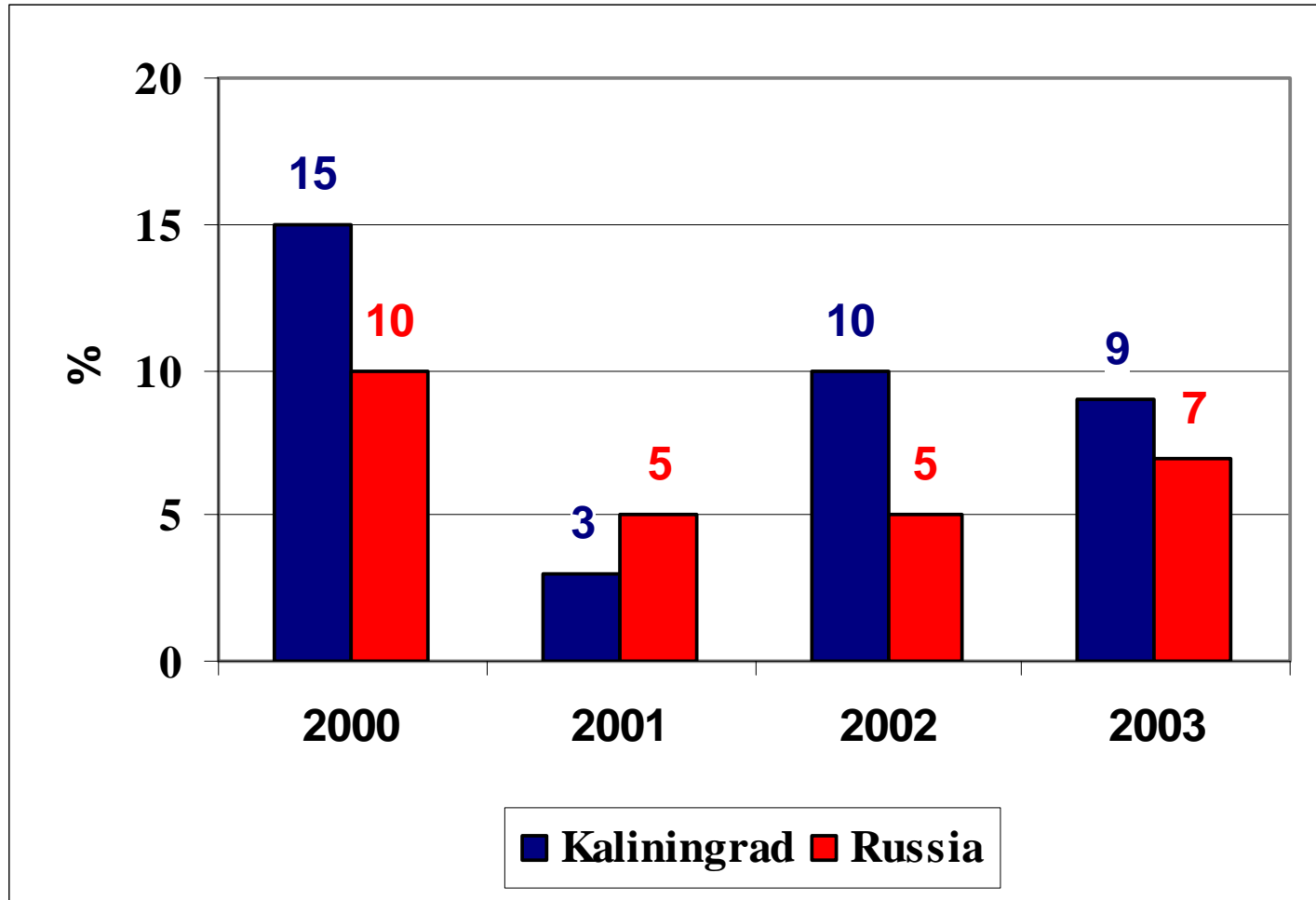
Teollisuustuotannon kasvu sektoreittain, % muutos edelliseen vuoteen

	<i>2001</i>	<i>2002</i>	<i>2003</i>	<i>1H2004</i>
Teollisuustuotannon määrä, sisältäen:	12.9	10.2	14.5	24.2
Energiateollisuus	-4.5	9.6	0.6	0.1
Polttoaineteollisuus	-0.9	0.4	1.5	1.7
Konepaja- ja metalliteollisuus	25.9	36.1	38.1	57.9
Metsä-, puunjalostus-, massa- ja paperiteollisuus	7.4	5.6	0.9	9.5
Rakennusmateriaalien valmistusteollisuus	52.9	-5.4	17.0	-1.3
Tekstiilien, vaatteiden, nahan ja kenkien valmistus	-4.4	46.7	3.4	-49.1
Elintarviketeollisuus	45.0	14.1	-3.0	4.0
Jauho-, ryyni- ja rehuteollisuus	-3.4	-16.5	13.2	31.7

Lähde: Kaliningrad oblkomstat (2003, 2004)

Venäjän ja Kaliningradin BKT:n kehitys (vuotuinen kasvu, %)

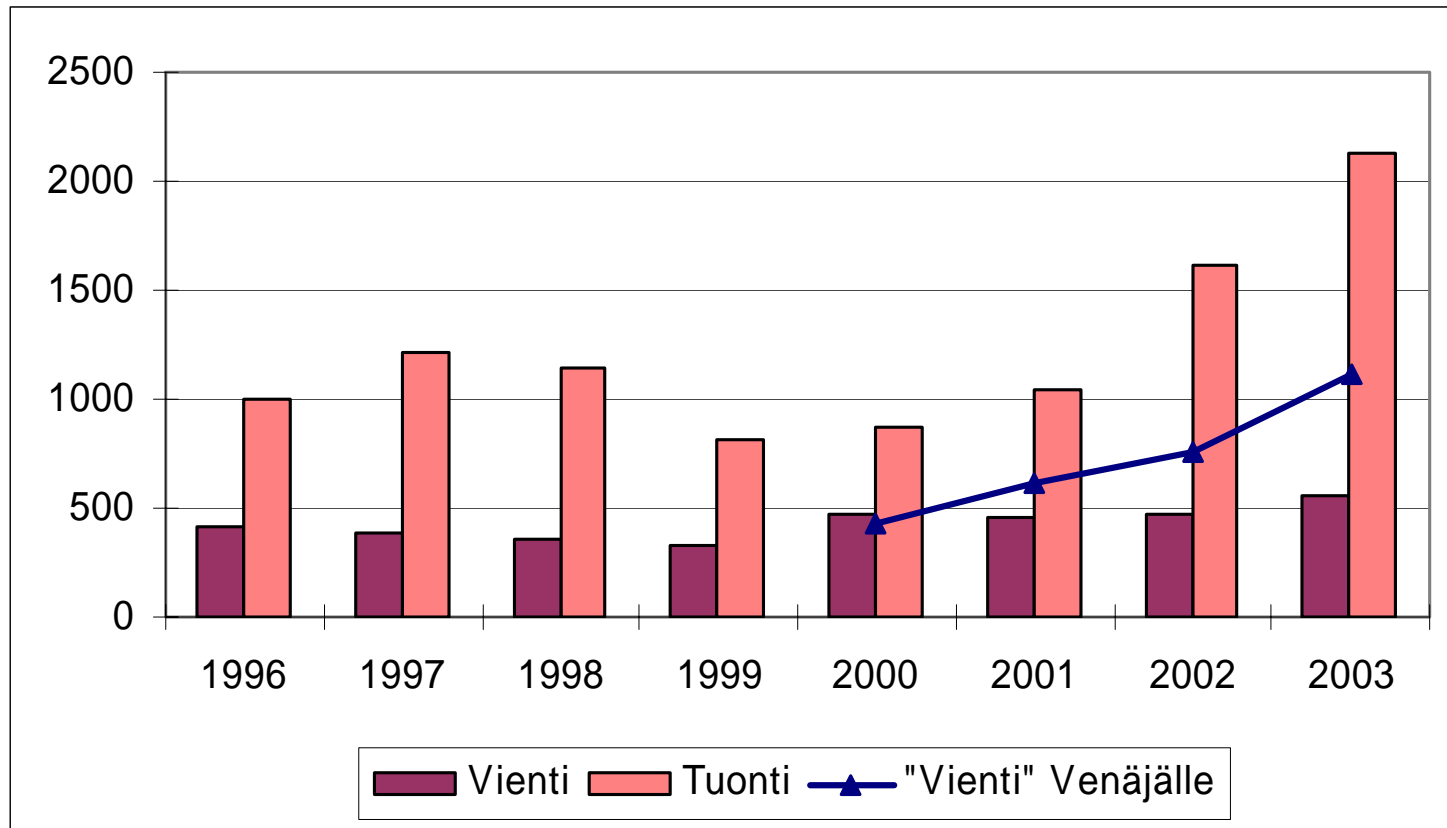
Lähde: Goskomstat, Ecomon 2004

Kaliningradin BKT per capita verrattuna muihin Itämeren maihin, 2003 (%)

- Venäjä 56 %
- Latvia 51 %
- Liettua 44 %
- Viro 39 %
- Puola 42 %
- Suomi 17 %
- Ruotsi 17 %
- Saksa 16 %
- Tanska 14 %
- Norja 13 %

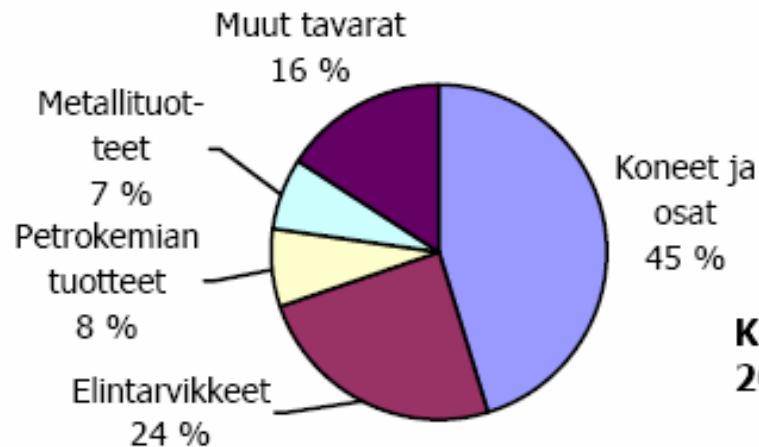
Kaliningradin alueen ulkomaankaupan kehitys

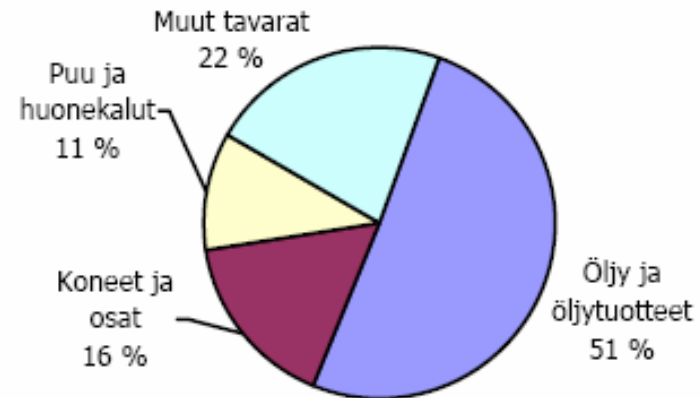
Lähde: Goskomstat, Ecomon 2004

Kaliningradin ulkomaankaupan rakenne

Kaliningradin tuonnin rakenne (yhteensä vuoden 2004 ensimmäisellä puoliskolla=1252 milj. dollaria)

Kaliningradin viennin rakenne (yhteensä vuoden 2004 ensimmäisellä puoliskolla=391 milj. dollaria)

Lähde: Kaliningrad oblkomstat (2004)

Lähde: Kaliningrad oblkomstat (2004)

Kaliningradin tärkeimmät vientimaat, 2003

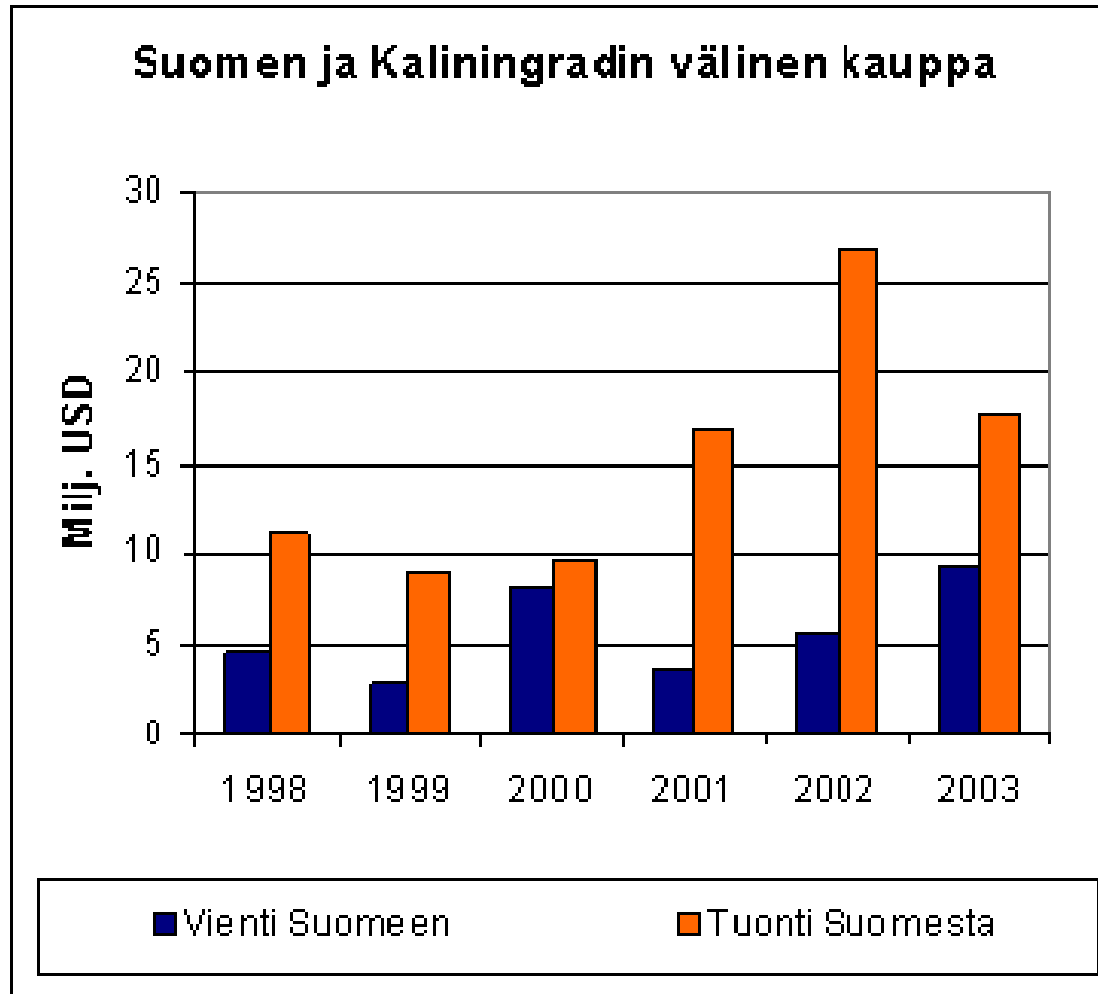
Vientimaa	Viennin arvo, milj. USD	Osuus %	Tärkeimmät vientituotteet
Ruotsi	95,7	20,4	Kivennäispolttoaineet, puu ja -tuotteet
Saksa	83,0	17,7	Kivennäispolttoaineet, lannoitteet, nahkatuotteet, tekstiilit, vaatteet, kala, rautametallit, öljysiemenet
Puola	43,9	9,3	Kivennäispolttoaineet, lannoitteet, puu, muut kemiantuotteet, kattilat, koneet ja niiden osat
Liettua	37,2	7,9	Kala, puu ja -tuotteet, maanalaiset kuljetuskalustot, kattilat, koneet ja niiden osat
Iran	30,3	6,4	Rautametallituotteet, kattilat, laitteet ja niiden osat, sähkökoneet ja -laitteet
Ukraina	19,4	4,1	Leivät, lihatuotteet, paperi ja kartonki, selluloosa
USA	18,4	3,9	Kivennäispolttoaineet, selluloosa, alkoholittomat juomat, rautametallit
Latvia	14,4	3,1	Vodka
Koko vienti (ml. muut)	555,5	100,0	

Kaliningradin tärkeimmät tuontimaat, 2003

Tuontimaa	Tuonnin arvo milj. USD	Osuus %	Tärkeimmät tuontituotteet
Saksa	435,2	21,1	Elintarvikkeet, maanalaiset kuljetusvälineet, vaatteet, maalit, muovit, kumi- ja nahkatuotteet, puu- ja puutuotteet, paperi, rautametallituotteet
Puola	343,2	16,6	Elintarvikkeet, huonekalut, kattilat, koneet ja niiden osat, sähkökoneet, maalit, sementti, lasi, pesuaineet, muovit, puu ja -tuotteet, paperi ja kartonki, vaatteet, jalkineet
Liettua	201,7	9,8	Elintarvikkeet, rappausmateriaalit, muovit, puu ja -puutuotteet, paperi ja kartonki, rautametallit, kattilat, sähkökoneet, huonekalut
Korean tasavalta	110,3	5,4	Maanalaiset kuljetusvälineet, kattilat ja niiden osat, sähkökoneet
Brasilia	86,2	4,2	Liha ja sivutuotteet, elintarviketeollisuuden tähteet ja jätteet
Kiina	83,3	4,0	Sähkökoneet ja -laitteet, kattilat ja niiden osat, huonekalut, lelut
Yhteensä (ml. muut)	2690,6	100,0	

Suomen ja Kaliningradin välinen kauppa

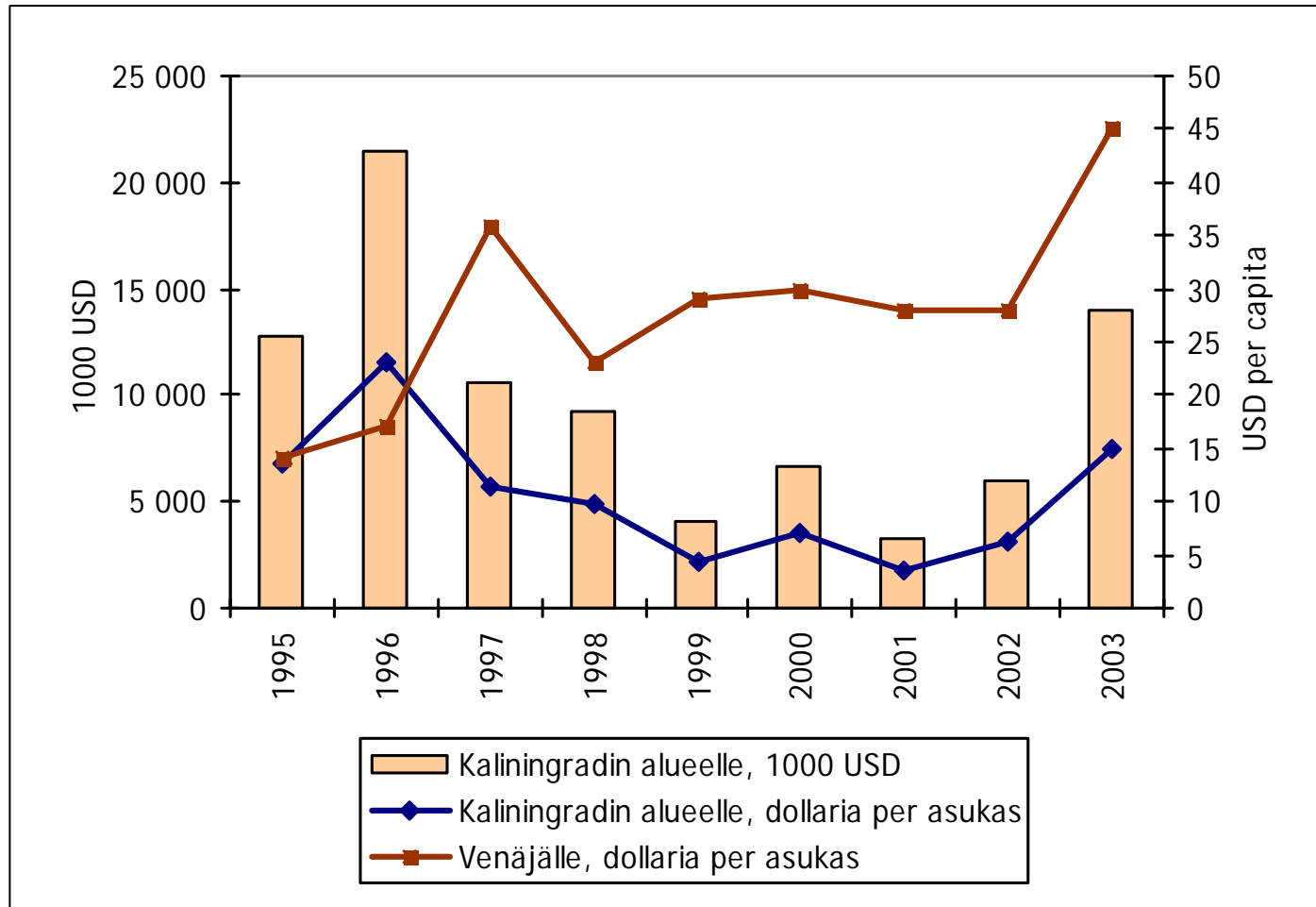
Tärkeimmät vientituotteet

Suomeen: Turkikset ja turkisraaka-aineet, raakaöljy

Tärkeimmät tuontituotteet

Suomesta: öljytuotteet, sokeri, paperi ja kartonki, maalit ja lakat, muovit, mustametallituotteet sekä erilaiset AV-laitteet

Suorat ulkomaiset investoinnit Kaliningradin alueelle

Lähde: Kaliningrad oblkostat 2004

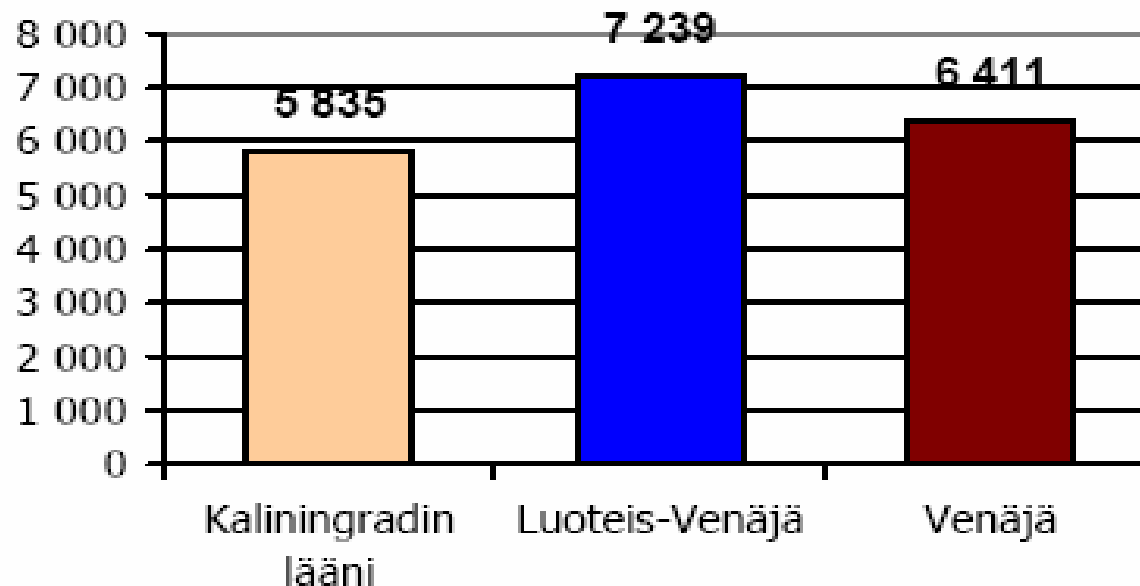

Kaliningradin alue ulkomaisten investointien kohteena

- Kiinnostava kohdealue tuotannollisille investoinneille, joiden kohdemarkkinat ovat Venäjällä tai IVY:ssä
- Tuleva uusi erityistalousaluelaki aiheuttaa epävarmuutta investoijien keskuudessa
- Noin 2200 yritystä, joissa ulkomaista pääomaa (v. 2004 alussa)
- Suurimmat investoijamaat ovat Saksa, Iso-Britannia, Puola ja Liettua
- Esimerkkejä investointihankeista BMW ja KIA-autojen kokoonpanotehdas *Avtotor*, televisioiden ja pölynimureiden kokoonpanotehdas *Telebalt*, myös lihanjalostusta, rehutuantoa, huonekalutuotantoa
- Ulkomaiset investoinnit kaikkiaan hyvin vaatimattomat

Kaliningradin elintaso (1)

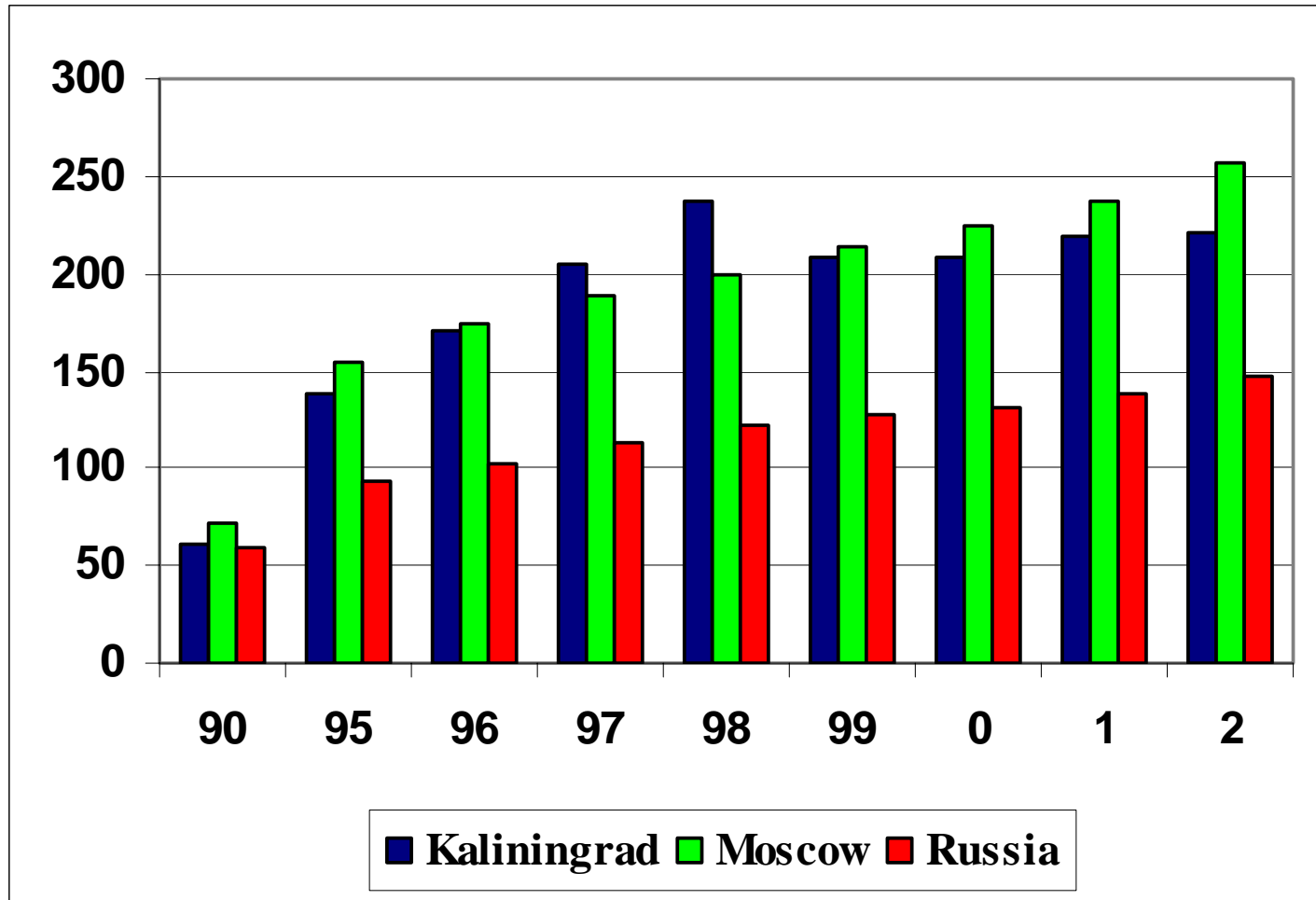
Keskimääräinen nimellispalkka, ruplaa/kuukausi, vuoden 2004 ensimmäisellä puoliskolla

Lähde: Goskomstat Russia (2004)

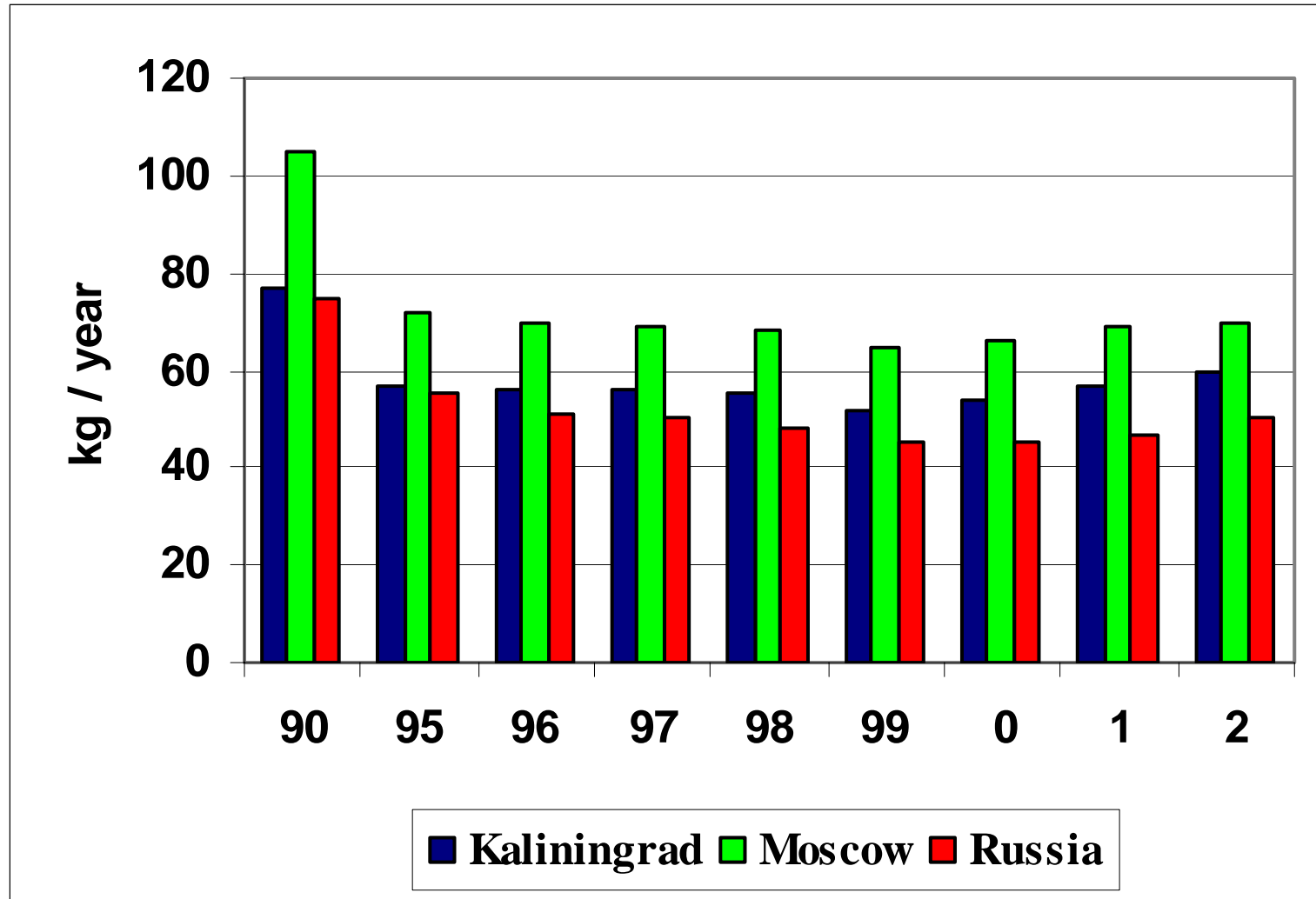

Elintaso (2): Henkilöautojen määrä per 1000 asukasta

Lähde: Goskomstat 2003; PEI 2004

Elintaso (3): Lihan ja lihatuotteiden kulutus

Tulevaisuus EU:n ympäröimänä

- Viime vuosien talouskehitys positiivista, investoinnit ja ulkomaankauppa kasvussa
- Kuitenkin huoli elintasokuilun kasvusta naapureihin Puolaan ja Liettuaan nähden
- Alueella sosiaalisia ongelmia ja suuri harmaa talous
- Laittoman rajakaupan vaikeutuminen voi aluksi lisätä raja-alueiden sosiaalisia ongelmia
- Toiveita laillisesta rajat ylittävästä yrittäjyydestä
- Alueen sijainti voisi olla myös etu
- Suunnitelmia alueen kehittämistä EU:n ja Venäjän taloudellisen integraation pilottialueeksi tai jopa ”Itämeren Hong-Kongiksi”
- Tulevaisuus riippuu pitkälti Venäjän ja EU:n yhteistyön tuloksista

Tietoa Kaliningradista

- http://www.gov.kaliningrad.ru/en_intro.php3
- <http://www.klgd.ru/en/>
- <http://www.kaliningrad-rda.org/old/>
- <http://www.kaliningrad.ru/>
- <http://guide.kaliningrad.net/region.php3>
- <http://www.economicmonitoring.com/main/>
- <http://www.tukkk.fi/pei/pub>
- <http://www.inyourpocket.com/russia/kaliningrad/en/>
- <http://www.baltmatours.com/eng/index.html>